

Марчук К.А.
кандидат філологічних наук,
асистент кафедри теоретичної та практичної психології
Житомирський державний університет ім. І. Франка
м. Житомир, Україна

ВПЛИВ СОЦІУМУ НА ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОБДАРОВАНОСТІ ІВАНА ФРАНКА

Усе більше уваги у вітчизняній науці приділяється проблемі творчої особистості (В. О.Моляко, О. І. Кульчицька, О. Л. Музика, О. О. Музика, О. В. Проскура, Л. В. Вержиковська, Т. М. Третяк та ін.). Поряд із вивченням біологічної природи творчої обдарованості активно досліджуються і соціально-психологічні фактори її розвитку. Стверджується думка, що природні задатки людини можуть трансформуватися, перерости в обдарованість лише під впливом соціуму. Актуальними видаються наукові пошуки, присвячені вивченню окремих творчих особистостей. У своєму дослідженні звертаємось до постаті І.Франка – видатного українського літератора та науковця.

Допитливість, спостережливість, уважність, жвавий розум, чудова пам'ять – це ті характеристики, які дозволили Франкові у ранньому дитинстві старанно вивчати світ природи і світ людей. Поряд із біологічним у розвитку творчої обдарованості майбутнього письменника особливої ваги набуває соціальне середовище. Тут слід відзначити важливість переїздів. Спочатку – до Ясениці-Сільної, в родину дядька і бабусі. Ця подія призвела до ряду позитивних наслідків. По-перше, одразу по переїзду за освіту хлопця взявся дядько і за десять днів навчив його читати рідною мовою. По-друге, Франко отримав можливість отримати якісну початкову освіту, стартовий майданчик для здобування вищої освіти, поштовх та ресурс для самоосвіти, розвитку власних здібностей: «У Ясеницькій школі, своєю програмою наближеній до

міських шкіл, замість церковнослов'янської мови вчили, крім української, польську мову з першого класу, а починаючи з другого класу – німецьку» [1, с. 257]. По-третє, Франко опинився у новому для себе середовищі, до якого адаптувався досить швидко і легко.

Переїзд, навчання у школі з високими вимогами, потреба пристосовуватися до нових умов життя виховали у майбутньому письменникові самостійність та незалежність. За словами О. Кульчицької «переїзди навчають їх (творчих людей – К. М.) спілкуватися з різними людьми, розуміти нову культуру і нових людей, тобто навчають гнучкості і незалежності розуму, що є основою творчості» [2, с. 271]. Віддаленість від батьків, відсутність контролю, звільнення від щоденних сільських обов'язків забезпечили Франкові свободу розвитку, вільне середовище для формування таланту.

Наступним кроком, який наближав Франка – сина селянина до Франка-письменника став переїзд до Дрогобича. За сприяння і підтримки (моральної і матеріальної) батьків у 1864 році хлопець стає учнем німецької школи ченців-василіан. Тут Франко знову загартовує характер, розвиває вміння адаптуватися у нових і часто складних умовах і при цьому досягати успіхів, виборювати першість. Третій та четвертий класи стали визначальними для формування творчого світогляду майбутнього письменника. Неабияку роль відіграли тут талановиті вчителі – Іван Верхратський та Юліан Турчинський, які виходили далеко за межі шкільної програми, відкриваючи здібним учням світ літератури. І. Верхратський запрошував у неділю учнів до себе читати книжки, зокрема Марка Вовчка та Т. Шевченка. У його помешканні Франко бував майже щодня» [1, с. 261]. Таким чином Франко мав змогу перебувати в творчому освітньому середовищі, яке, безперечно, впливало на нього і стимулювало до власних творчих пошуків. Врешті у 4-му класі він і сам пробує писати. Сам Франко стверджував, що зовнішнім поштовхом до написання поезій стало те, що його шкільний товариш Сидір Пасічинський у той час уже друкувався у львівському журналі «Ластівка». Це стимулювало амбітного Франка і собі пробувати віршувати.

У старших класах Франко віддає перевагу так званому «позашкільному навчанню», котре забезпечується через знайомство і спілкування з новими цікавими людьми, здатними вести діалог, а не лише монологізувати. Однією із найяскравіших таких постатей того періоду став Лімбах – батько одного із шкільних товаришів Франка: «Лімбах давав Франкові можливість і заохоту свobodно розвивати й висловлювати свої думки, не вилучаючи суперечки та критики...У Лімбаху Франко зустрів уперше не фахівця ерудита, але зацікавленого літературою ворога всякого шаблону, із власними поглядами, що йшли врозріз зі шкільними літературно-естетичними формулами. Це був перший чоловік у Дрогобичі, з яким він міг відверто обмінюватись думками, як із товаришем» [1, с. 268].

Результати ретроспективного біографічного дослідження дозволяють стверджувати суттєвий вплив макро- і мікросередовища на формування творчої обдарованості І. Франка. Проаналізований відрізок життя письменника – а це перебування в родині, навчання в Ясеницько-Сільній школі, Дрогобицький період – це пора формування майбутнього письменника, час, коли біологічні задатки під впливом сприятливого соціального середовища поступово трансформуються у літературну обдарованість.

Список літератури:

1. Гундорова Т. І. Невідомий Іван Франко: Грані Ізмарагду /Тамара Гундорова. – К. : Либідь, 2006. – 360 с.
2. Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень / за ред. В. О. Моляко, О. Л. Музики. – Житомир: Вид-во Рута, 2006. – 320 с.
3. Ярема Я. Франкознавчі студії / Яким Ярема // упоряд. С. Яреми; наук. редактор І. Лучук. – Львів, 2007. – 288 с.